

Volební iluze a islandské poučení

 radiouniversum.cz/ivan-hoffman-volebni-iluze-a-islandske-pouceni/

Ivan Hoffman

Text 29.1.2024 6 min Přehrát

Všechno, co potřebuje volič vědět o volbách, je řečeno v okřídleném bonmotu: „Kdyby volby mohly něco změnit, zakázali by je.“ Myslí se tím, že vnímání voleb, coby svátku demokracie, je naivní. Rovněž se ale tímto bonmotem konstatuje odolnost systému vůči riziku, že lid zvolí jeho destrukci.

Jde o úhel pohledu. Kdo věří ve schopnost občanů odpovědně volit, co je pro ně dobré, přeje si svobodné, regulérní volby bez ohledu na to, kdo v nich zvítězí, neboť vítězem je přece demokracie. Kdo naopak soudí, že obyčejní lidé nejsou schopni kompetentní volby, má bezbřehou demokracii za neodpovědný hazard. Tak či tak jsou volby v režimu demokracie zastupitelské pravidelně zdrojem zklamání. Příčinou deziluze jsou nereálná očekávání.

Volič dává politikovi hlas ve víře, že ho tento bude zastupovat. Že bude mít na paměti, k čemu se zavázal, co slíbil – a podle toho bude konat. V praxi ovšem politik svůj mandát vnímá jako bianco podepsaný šek, aby činil, co uzná za vhodné. Politici se necítí vázání předvolební smlouvou s voliči, ale ani programovým prohlášením vlády. Dělají si, co chtějí, s vágním odkazem na aktuální realitu.

Vážnost voleb snižuje opakovaná zkušenost, že politikům nelze věřit. Demokratická procedura negarantuje vítězství demokracie. Atmosféra voleb není slavnostní, nýbrž konfrontační. Nevolí se z kandidátů, kteří sice mají různé recepty, jak věci veřejné řešit, ale společný zájem je vyřešit ku prospěchu občanů. Volí se mezi politickými klany, soupeřícími o volební kořist.

Průvodním jevem negativní volby, kdy je dovoleno vše, co ublíží nepříteli, je volební manipulace. Výsledek voleb je ovlivňován politickým marketingem, angažovanými médii, ústavními právníky, kteří přizpůsobují pravidla volby ve prospěch svých favoritů, a také lobbisty zastupujícími bohaté a vlivné sponzory. Z pohledu držitelů reálné, tedy ekonomické moci, jsou volby investicí do politiků, kteří jim přihrají veřejné zakázky, ohnou pro ně na míru zákony, anebo se budou, když bude třeba, dívat jinam. Drsně řečeno, ve volbách jde o peníze, o které politici za úplatu pomohou byznysmenům občany oškubat.

Když dnes politici vládní koalice chtějí uzákonit korespondenční volbu, činí tak v naději, že se udrží u moci, nikoli ve víře, že tím prospějí demokracii. Podobně opozice korespondenční volbu nekritizuje kvůli neústavnosti, ale z obavy, že na korespondenční volbě vydělá konkurence. Určitě nepřehlídíme zápasu o demokracii, anebo o svobodné, regulérní volby, ve kterých se prosadí vůle lidu. Pokus o skutečnou demokracii vypadá zcela jinak.

Ideálu, kdy si lidé vládnou sami ke svému prospěchu, se před deseti lety nejmíce přiblížil Island. Poté, co na podzim 2008 zkrachovaly tři největší islandské banky, se občané vzbouřili proti politikům a institucím zastupitelské demokracie, které krizi zavinily. Islandská revoluce ukázala životaschopnost přímé demokracie. Lidový odpor proti mocenské elitě vygeneroval po vítězných volbách nový parlament. Ten

ustavil demokratické instituce, které po celonárodní diskusi vypracovaly návrh nové ústavy. Demokratizační hnutí na Islandu trvalo pět let. Politikům, rybářským oligarchům, bankéřům, korporátním médiím a justici se ho nakonec podařilo sabotovat a zastavit. Islandská revoluce je nicméně poučením pro všechny, kdo se příště rozhodnou nastolit skutečnou demokracii, tedy vládu lidí, nikoli politiků.

Protestní hnutí, které docílilo během pěti měsíců pád nenáviděné vlády, inicioval na Islandu jediný člověk, populární hudebník. Občané si uvědomili, že nestačí vyměnit politiky, změnit že je třeba politický systém, počínaje ústavou. Ukázalo se, že připravit systémové politické změny chce svůj čas, ale provedení těchto změn musí být bleskové. Občanští aktivisté doplatili na to, že neměli žádný mimoústavní plán, jak realizovat změnu. Pouze mimoústavními prostředky lze zabránit sabotáži za strany politiků a justice. Občané chtěli vytvořit novou ústavu bez diskreditovaných politiků, ale pak ji těm politikům předložili ke schválení. K tomu pochopitelně nedošlo. Sociální demokraté a zelení využili protestů k volebnímu vítězství, aniž by pak cíle protestujících splnili.

Poučením z Islandu je, že s establishmentem není možný kompromis. Od vrchnosti se lze dočkat pouze zrady. Marek Pavka, který k výročí islandské revoluce sepsal výtečnou analýzu, tuto ukončil univerzálním sdělením: „Pokud chcete dělat revoluci, musíte ji provést revolučním způsobem, tedy navzdory establishmentovým politikům, proti nim a bez nich. Kapři si rybník nevypustí.“

K tomu už jenom poznámka, že volbou kaprů se volí stále stejný rybník.

Všechny příspěvky s Ivan Hoffman

Diskuze:

Napsat komentář

E-mailová adresa nebude publikována.